

Röda Korsets internationella arbete inom Kris och katastrof

Vi lever i en komplex värld. Antalet konflikter är historiskt högt, 56 stycken, liksom antalet människor på flykt, över 82 miljoner. Väder- och klimatrelaterade kriser ökar i både antal och intensitet vilket gör att antalet drabbade ökar. Röda Korset med sina lokalföreningar i 192 länder och över 14 miljoner volontärer bistår drabbade före, under och efter en kris och katastrof. Vi finns på plats från lokal gräsrotsnivå upp till internationella högnivåmöten med världens stater. Varje år inträffar i snitt ca 350 katastrofer. Många av dem hör vi inte talas om i Sverige medan rödakors- eller rödahalvmåneföreningen i det drabbade landet ofta är aktiva med hjälp på plats lokalt.

Så här arbetar vi i kris och katastrof

I kris och katastrof gäller det att agera snabbt och lokalt: Vi stödjer årligen rödakorsrörelsens katastrofpott, **DREF**, för att nationella föreningar snabbt ska kunna utrusta utbildade volontärer och ge stöd till drabbade i form av första hjälpen, mat, rent vatten, nödbostäder etc. När en orkan eller cyklon är på väg mot ett utsatt och befolkningstätt område kan DREF-medel till och med användas redan innan den orsakat skador och lidande. För små och medelstora katastrofer kan DREF-stöd räcka, men vid 20-30 tillfällen per år är katastrofen så stor att rödakors eller rödahalvmåneföreningen i det drabbade landet begär mer omfattande hjälp från internationella Röda Korset (IFRC eller ICRC). Resultatet blir då en så kallad **katastrofappell**, en vädjan om stöd som består av en plan och en budget. Svenska Röda Korset gör alltid en bedömning av varje vädjan för att bestämma om och hur vi bäst kan bistå utifrån de behov som beskrivits i appellen. Oftast handlar det om att stödja insatsen med efterfrågad **expertkunskap, pengar eller med olika katastrofmoduler** (Emergency Response Unit, ERU) som kan sändas ut med kort varsel för att bistå inom olika behovsområden, t ex vatten och sanitet.

De **experter** som efterfrågas från oss är ofta insatsledare eller specialister inom katastrofhälsa och vatten och sanitet. Vi bidrar också inom områden som skydd och jämställdhet för att t ex förhindra en ökning av sexuella övergrepp vilket kan ske under konflikt och katastrofer. Svenska Röda Korset bidrar också till att säkra att katastrofinsatserna inte gör ett negativt miljöavtryck. Det kan handla miljöperspektiv i behovsbedömningar, hur vi upphandlar varor eller bygger nödbostäder etc.

Vi bistår med **pengar** – finansiering till den plan som upprättats för att bistå de människor som drabbats av katastrofen. Det kan t ex handla om att öka utsatta människors tillgång till mat, nödbostäder, första hjälpen, sjukvård, efterforskning och familjeåterförening.

Ibland efterfrågas våra **ERU-moduler eller materiel**. Vår katastrofmodul (ERU) inom vatten- och sanitet består bl a av ett flyttbart vattenverk som kan rena stora mängder vatten. En ERU-modul med utbildade experter kan snabbt sändas ut och börja arbeta i exempelvis ett flyktingläger för att kunna leverera vatten upp till 40 000 människor.

Förebyggande arbete för att minska risker och öka motståndskraft mot katastrofer

Vi arbetar långsiktigt med att minska risken för att olika händelser ska utvecklas till en katastrof. Därför läggs mycket arbete på att förbereda och bygga beredskap hos lokala samhällen, individer och rödakorsföreningar för att de ska ha motståndskraft att hantera och stå emot effekterna av en katastrof. Det gör vi exempelvis genom att utbilda våra volontärer i första hjälpen eller hjälpa samhällen att sätta upp förvarningssystem så att de är förberedda om en storm eller översvämning skulle slå till. Vi jobbar även för att påverka det FN-ledda globala klimatarbetet genom vårt internationella klimatcenter. Här är kunskapen och erfarenheterna från våra miljontals volontärer ovärderlig. Vi stödjer också våra systerföreningar så att de kan anpassa sig till klimatförändringarna. Tillsammans påverkar vi stater och myndigheter att ta och öka sitt ansvar.

Exempel 2021 – katastrofinsatser

Afghanistan – vi ger stöd i en komplex humanitär situation

Decennier av utdragen konflikt, allt svårare extremväder och återkommande naturkatastrofer som ett resultat av klimatförändringarna, och en till stora delar bojkottad ny regim utgör bakgrund till en komplex humanitär situation i Afghanistan. Under 2021 förvärrade en rad faktorer en redan svår situation. Landet drabbades under våren av extrem torka, som tillsammans med Covid-relaterad ekonomisk nedgång ledde till ökad fattigdom, svår matbrist och tvingade många människor på flykt inom landet. Det politiska maktövertagandet av talibanerna i augusti destabiliserade läget, försvagade den lokala ekonomin, och de humanitära behoven ökade ytterligare.

Svenska Röda Korset stöttade den katastrofrespons som startades upp i april 2021 och som fokuserat på nå fram till drabbade med olika former av nödhjälp (mat, uppehälle, tak över huvudet), hälsa, vatten, sanitet och hygien. 193 550 personer har fått stöd till mat och uppehälle. 8 750 personer som flytt eller som förlorat sina hem i konflikten har fått ta del av hushålls kits med utrustning för exempelvis matlagning, hygien och sängkläder.

Hygien kit delades också ut till 5250 hushåll för att underlätta upprätthållandet av en god hygien och undvika smittspridning. Under 2022 års fyra första månader kunde Afganska Röda halvmånens mobila hälsokliniker, som verkar i mycket avlägsna områden, ge viktig sjukvård till 35 770 människor.

Kartläggning av behov inför kommande utdelning av matpaket. Foto: IFRC/ Meer Abdullah

Myanmar – humanitärt stöd till krisen efter militärens maktövertagande

Första hjälpen. Foto: Myanmars Röda Kors

stationer som gav första hjälpen till människor som skadats i samband med demonstrationer.

När militären tog över makten i Myanmar i februari 2021 förvärrades en redan svår situation i landet. Efter maktövertagandet följde demonstrationer som besvarades med våld av militären. Våldsamheter och förföljelser har fått många människor att fly - de flesta inom landet. Ekonomin, som försvagats under Covid 19, fortsatte nedåt och ännu fler människor förlorade sina jobb och försörjningsmöjligheter. Sjukvården har inte maktat med att svara upp mot nya och ökade behov.

Svenska Röda Korset har stöttat den katastrofrespons som Myanmars Röda Kors (MRCS) startade upp i efter maktövertagandet. För stödet har MRCS kunnat sätta upp över 309 hjälpen-

179 volontärer utbildades i grundläggande och avancerad första hjälpen, psykosocialt stöd och skydd/gender/inkludering. Även volontärer från andra organisationer utbildades i första hjälpen. 2900 första hjälpen-kit delades ut eller fylldes på i lager för kommande användning.

Genom stöd till sjukvårdskliniker kunde 7401 människor få tillgång till sjukvård. Mobila vattenreningsenheter gav 2834 människor fick tillgång till rent vatten och vattenreningsfilter delades ut till 530 hushåll. 400 hushåll fick utrustning för att konstruera tillfälliga latriner och 2400 hygien kit delades ut till människor på flykt. 2000 hushåll som omfattade 10 260 människor fick ta del av kontantstöd. Uppföljningen av hur stödet avvänt visade att det i huvudsak används till mat, mediciner, medicinsk behandling och hushållsutrustning.

Katastrofinsatser 2021

- Tigray - Etiopien, Sudan, Djibouti: Människor på flykt, komplex katastrof
- Västafrika: Ebola
- Myanmar: Instabilitet, våldsbrott
- Libanon: Covid 19
- Afghanistan: Humanitärt stöd
- Afghanistan: Afghaner på flykt utanför Afghanistan
- Palestina: Instabilitet, våldsbrott
- Södra Asien: Global Covid 19
- Globalt: Global Covid 19 katastrofrespons Vaccinering
- Demokratiska Republiken Kongo och Rwanda: Vulkanutbrott
- Europa: Humanitärt stöd på Medelhavet
- Somalia: Torka
- Haiti: Jordbävning
- Filippinerna: Tyfon
- Rödakorsrörelsens katastroffond, DREF stöttade 2021 136 katastrofinsatser vilka nådde 12 miljoner människor.

Exempel 2021 - långsiktiga riskreducerande insatser

Sudan – Beredskap, krishantering och klimatanpassning

I Sudan har det varit vanligt med perioder av både torka och kraftiga regn men klimatförändringar har gjort att de under senare år inträffar allt oftare och med större intensitet. Det innebär stora och påfrestningar för människor när deras hus, hem och viktig infrastruktur förstörs gång på gång. Därför stödjer vi Sudanesiska Röda halvmånens arbete med att minska risker och stärka kapaciteten bland invånare och lokalsamhällen för att bättre kunna stå emot och hantera katastrofer. Det går ut på att bygga upp resurser, organisation och kompetens för en bättre beredskap och att genomföra klimatanpassningsåtgärder i tolv olika samhällen där det bor 79 723 invånare.

Här arbetar vi tillsammans med individer och organisationer för att identifiera specifika risker som finns i just deras samhälle och hur man kan skydda sig emot dem. Ett stort antal utbildningar och breda informationsinsatser har gjorts för att stärka kunskapen om beredskap, krishantering och klimatanpassningsåtgärder. Utifrån lokala behov planeras och genomförs enkla åtgärder för att skydda samhället från allvarlig påverkan. Människorna på ön Merwati byggde till exempel en vall som skyddar dem mot översvämningar.

Hushållsträdgård. Foto: Sudanesiska Röda halvmånen

200 kvinnor har också getts stöd i att anlägga trädgårdsodlingar. Det har gett dem deras familjer en mer varierad och hälsosam kosthållning och genom att sälja överskottet av grönsaker på marknaden har de till och med kunnat få intäkter. 20 bönder har utbildats i odlingstekniker som är anpassade och fungerar bättre i det rådande klimatet.

Tolv tidiga varningssystem har upprättats lokalt – ett i varje samhälle. Invånare har utbildats i, satt upp och bemannat system för bevakning av väder och vattennivåer. Genom att ha tidiga varningssystem kan man tidigt fånga upp tecken på att en situation håller på att utvecklas till en katastrof.

Varningsmeddelanden skickas då ut till befolkningen som kan agera tidigt för att skydda sin egendom och sätta sig själv och anhöriga i skydd. I varje samhälle har också en lokal responsgrupp bildats som kan rycka ut och ge stöd vid en allvarlig händelse eller katastrof. Totalt har 148 personer i responsgrupperna utbildats i katastrofhantering, behovsanalys, distribution av stöd, evakuering och avancerad första hjälpen. Grupperna har också försetts med nödvändig utrustning som spadar, skottkärror, pumpar m.m.

Då arbetet med att utveckla den lokala beredskapen genomfördes under Covid 19 pandemi så gjordes också åtgärder för att minska smittspridningen. 40 handtvättstationer konstruerades och 7395 ansiktsmasker samt 1 172 tvålar delades ut. Information om hur man undviker smittspridning spreds brett genom radiosändningar som nådde uppskattningsvis 11 500 personer. Riktad information i skolor, moskéer och kyrkor nådde omkring 6 500 personer.

Bangladesh – Resiliens och motståndskraft mot kriser och katastrofer

Svenska Röda Korset har stöttat ett Bangladeshiska Röda halvmånens långsiktiga utvecklingsarbete i Jamalpur i norra Bangladesh, som handlat om att stärka motståndskraft bland alla invånare mot olika sårbarheter, risker klimatrelaterade naturkatastrofer. Totalt bor det 8189 människor i de deltagande byarna som alla varit del av och nåtts med olika insatser.

Välfungerande lokala strukturer för beredskaps och krishantering har upprättats i byarna. Totalt har 48 olika lokala grupper såsom beredskaps och krishanteringskommittéer, responsteam, kvinnogrupper och självhjälpsgrupper bildats och deltagarna har genomgått utbildningar som de behöver i sina olika uppdrag och roller. Projektet har utbildat och spridit kunskap till invånare inom ämnen som katastrofberedskap och hantering, risker och åtgärder inom hälsa, vatten, sanitet och hygien, hälsorisker, skyddsaspekter för barn inklusive trafficking. Totalt har 630

Informationsmöte som leds av en volontär från Röda halvmånen. Foto: Bangladeshiska Röda halvmånen

informationsmöten utomhus s.k. courtyard sessions hållits som samlat 22 372 deltagare¹. För att minska hälsorisker har 7 540 människor givits bättre tillgång till rent vatten och inrättningar för sanitet och hygien. Genom påverkan och dialog med lokala myndigheter har man sett till att sjukvårdspersonal regelbundet besöker samhällena och på så sätt har 2301 personer under projekttiden fått tillgång till viktiga hälso- och sjukvårdstjänster. 1760 invånare har också genomgått en utbildning i hälsofrämjande kunskap och första hjälpen. De har på så sätt fått bättre kunskap om hur de kan minska risken för att bli sjuk, ta hand om sin egen hälsa och hur de kan hantera enklare sjukdomsfall.

Ett viktigt fokus har varit att säkerställa hela samhällets och alla människors möjlighet att aktivt ta del av det lokala utvecklingsarbetet. Särskilda insatser gjorts för att engagera och involvera kvinnor, barn och funktionshindrade – grupper som i Bangladesh vanligtvis är underrepresenterade och vars behov därför riskeras att missas. Tillsammans med representanter från grupperna har man utvecklat arbetssätt för en aktiv involvering i alla steg av resiliensarbetet från behovsanalyser, utformning av planer/åtgärder, deltagande i katastrofrespon och representation i lokala beredskapsstrukturer.

”När Röda halvmånen kom hit fick jag lära mig att kvinnor också har rätt att bli lyssnade på. Nu är jag en del av beslutsfattandet i mitt samhälle. Nyligen reste jag till Dhaka och pratade inför en stor grupp!”

Monwara Begum, medlem i den lokala beredskaps- och krishanteringskommittén.
Foto: Donald Boström

Långsiktiga program Kris och katastrof 2021

- Jemen: Tillgång till vatten, sanitet och hygien i skolan
- Elfenbenskusten: Stärkt hälsa och resiliens bland invånare och lokalsamhällen
- Elfenbenskusten: Stärkt hälsa, resiliens och krisberedskap i urban miljö
- Liberia: Stärkt kapacitet och resiliens
- DRK: Stärkt hälsa, resiliens och krisberedskap i urban miljö
- DRK Covid-19 relaterade stödinsatser
- Sydsudan: Stärka utsatta samhällens kapacitet att stå emot och hantera kriser och katastrofer
- Uganda: Tillgång till vatten, sanitet och hygien för sydsudanesiska flyktingar
- Sudan: Stärka utsatta samhällens kapacitet att stå emot och hantera återkommande klimatrelaterade kriser och risker.
- Bangladesh: Stärkt kapacitet resiliens att hantera naturkatastrofer och andra risker
- Bangladesh: Covid-19 vaccinationskampanj
- Nordkorea: Stärkt beredskap för effektiv respons
- Irak: Covid-19 relaterade stödinsatser
- Irak: Stöd inom vatten, sanitet och hygien och stärkt kapacitet inom Skydd
- Libanon: Återhämtning efter Beirut explosion
- Syrien: Humanitärt stöd kopplat till Hälsa och matosäkerhet
- Jemen: Frivilligas trygghet och säkerhet i konflikt och katastrof
- Jemen: Stöd kopplat till matosäkerhet

¹ Ej unika individer. Samma personer kan ha deltagit vid flera olika mötestillfällen.